

Cristina Masanés, Escriptora i periodista

"Germaine és un cos"

Una model: Germaine Gargallo. I tres pintors: Carles Casagemas, Picasso i Ramon Pichot. Germaine, una musa que, amb la seva bellesa embuixadora, els va canviar la vida i les seves obres. Però qui era? L'escriptora i periodista Cristina Masanés (Manresa, 1965) ha refet un trencaclosques amb moltes peces críptiques, perdudes, trencades, en un llibre que acaba de publicar l'editorial gironina Llibres del Segle. *Germaine Gargallo. Cos, pintura i error* es capbussa en la història d'una vida en què la passió i l'art es van conxorxar.

No tenim cap veu de Germaine. De mirada coqueta, però de caràcter reservat, no sabem què pensava, ni què sentia. El que tenim són els efectes que el seu cos va provocar en els homes, en les seves vides i en les seves obres, perquè eren artistes. Els efectes d'un cos conquistador. Una dona cos. Una devoradora d'homes. Una nimfomana? Això deien... ells.

Però qui era?

El seu nom autèntic era Laure. Germaine era el de guerra. Filla del París de finals del XIX, procedia de les classes socials més baixes. Era molt bonica. Picasso deia que quan passava pel carrer tots els homes es giraven. Es va casar de jove, als 18 anys, amb un aprenent d'escultor. Vivien a la part alta del barri de Montmartre, la més pobra. Sense cap formació, es guanyava la vida fent de model per a artistes, amb els quals mantenia una relació, diguem-ne que molt porosa i oberta. Unes portes més avall de casa seva, hi havia l'estudi d'un pintor català: Isidre Nonell. No sabem com es van conèixer però sí que va començar a posar per a ell.

I és Nonell qui la presenta a Picasso i a Casagemas?

Sí, l'octubre del 1900. Picasso i Casagemas, que des de feia un any i mig eren inseparables, acabaven d'arribar a París, disposats a tot per descobrir el mite d'aquella ciutat. Per casualitat, Nonell se n'anava i els va deixar el seu estudi, on s'hi van estar fins abans de Nadal. Van conèixer Germaine; la seva germana petita, Antoinette, i una amiga, Odette. Amb elles van viure el que Casagemas definiria com una "Arcàdia bruta". Picasso s'ho feia amb Odette. Manuel Pallarès, que va arribar uns dies més tard, amb Antoinette. I Casagemas, amb Germaine, de qui es va enamorar bojament.

Què en sabem d'aquesta relació?

Que es pugui demostrar amb documents, poc. Tenim les cartes que els dos amics enviaven a Barcelona als germans Reventós, i en les quals Casagemas invoca, amb el seu llenguatge romàntic i simbolista, la "dama dels meus pensaments". Aparentment, tot és idíl·lic. És per relats de tercers que sabem que Germaine es queixava que Casagemas li prometia moltes coses però que, sexualment, no la podia satisfer. Arriba Nadal, els diners s'acaben i se'n van de París. Casagemas no pot oblidar Germaine. Picasso se l'emporta a Màlaga per passar pàgina, però cada vegada està més obsessionat. Beu, es droga i reacciona amb violència. Picasso se n'atipa i marxa tot sol a Madrid.

I Casagemas s'escapa a París a buscar la seva estimada. Què va passar exactament el 17 de febrer al cafè de l'Hippodrome?

Quan arriba a París, Germaine trenca definitivament amb ell. Desesperat, convida a sopar els seus amics per anunciar-los que se'n torna a Barcelona. Vol fer un gran comiat.

"Casagemas va embogir per ella i es va suïcidar als 21 anys"

Ella també hi és. Tot es precipita. Casagemas treu una pistola de la butxaca, dispara contra Germaine, falla, i després se suïcida. Tenia 21 anys. Els diaris francesos en van anar plens: "drama d'amor en un cafè". Una lectura molt romàntica. Avui parlariem de violència de gènere, és clar. Ara bé: ens encaixen totes les peces? Totes no. Ens han arribat un parell de versions, jo penso que amb variacions mínimes. Segons una d'aquestes fonts, Manolo Hugué s'entenia amb Germaine i aquella nit ho van fer evident, cosa que va exasperar Casagemas.

Picasso va ser el gran absent del sopar.

No hi era, no. Però el va deixar molt tocat. Al cap d'uns mesos, va tornar a París i es va consolar amb Germaine al llit.

La va culpar mai de la mort del seu íntim amic? I ell, en va tenir, de remordiments?

Picasso no va parlar d'aquella tragèdia fins molts anys després. Ja era octogenari i ho va fer per primera vegada amb Pierre Daix. Va ser llavors quan va esbombar que Casagemas era impotent sexual. Per por que algú pogués mal interpretar l'any i mig de relació estreta que van mantenir? Per evitar que algú gosés posar una taca en el seu prestigi de minotaur? Qui ho sap. Confessions de remordiments, no en va fer pas. Si és que en va tenir, ho va resoldre a la manera picassiana: va començar a crear un munt d'escenes de Casagemas mort, corprendores, i de retrats de Germaine, alguns de molt eròtics. Sota aquest influx, va inaugurar el període blau dels seus quadres. Un blau cadàver va tenyir les seves pintures en record de Casagemas.

Els historiadors han passat per alt la importància de Germaine en la vida i en l'obra de Picasso?

Germaine no és una de les dones de Picasso. No ho és, mai no van viure junts, però sí que és cert que la seva relació s'ha desatès. D'acord que, en clau sexual, només va durar uns mesos, però hi ha una qüestió encara més important i tot: no van perdre mai el contacte. O gairebé mai.

Després de la mort de Casagemas, Germaine no tardarà a aparellar-se amb un altre pintor català, Ramon Pichot.

Pichot no apareix del no-res. Ell, tot i que era més gran, ja formava part dels cercles de Germaine. Era un bon amic de Picasso, que el

BIOGRAFIA
Germaine Gargallo.
Cos, pintura i error

Autora: Cristina Masanés

Editorial: Llibres del segle. Col·lecció: Què us diré

Pàgines: 176

ran fent la seva vida en la més absoluta de les misèries a Montmartre. Viuen en una caseta pintada de rosa, la Maison Rose, on munten un petit *bistrot*. Subsisteixen, poca cosa més. Afillen una nena d'origen rus sense pares, de nom Tototte. Fins que Pichot es posa malalt. Té el mal d'aquell temps, resultat de tota una vida de bohèmia: sífilis i tuberculosi. I mor el 1925. Germaine es queda sola.

Una de les aportacions inèdites que fa el llibre és, justament, el trist final de Germaine. Amb una única llum: l'auxili que rep de Picasso.

Picasso es retroba amb ella un dia fent un tomb per Montmartre amb la seva parella de llavors, Françoise Gilot. En les seves memòries, Gilot explica que van veure la porta de la Maison Rose oberta i hi van entrar. Es troben una vella, sense dents, que no es pot moure, pobra com les rates. Picasso va quedar glaçat. Aquella Germaine era un terrible espectre del cos que tant l'havia fascinat. La va ajudar econòmicament. Ho sabem gràcies a un conjunt de cartes que hi ha al Museu Picasso de París, que fins ara no havia estudiat ningú. La pista la dec a la Marilyn McCully.

És, per tant, l'única veu de Germaine que tenim. Què li diu a Picasso?

La primera carta és del 1939 i l'última, del 1948, l'any de la seva mort. És la veu fràgil

“De vella, malalta sola i sense res, Picasso la va ajudar”

Cristina Masanés, a Castelló d'Empúries, on resideix
JORDI RIBOT/ICONNA

respectava molt. El seu idil·li va començar el 1902, només un any després del suïcidi de Casagemas. Viuen a Montmartre i, quan Picasso s'estableix definitivament a París, al mateix barri, formen una petita comunitat d'amics amb molta complicitat. Fernande Olivier, la primera parella oficial de Picasso, té el mateix perfil de Germaine. Són aquestes *midinettes*, *cocottes*, molt atractives, que gestionen el seu cos sense complexos, com un simple intercanvi físic. Els seus orígens socials no els donen cap més opció.

I s'hi casa, amb Pichot. Visiten sovint Catalunya?

Van passar els estius a Cadaqués, amb tot el clan familiar dels Pichot, durant la primera dècada del segle. Després, van deixar de venir-hi. Es van acabar casant, el 1908. Enamorats? Doncs no ho sabem. Segons el relat familiar, van fer una mena de pacte. Pichot la deixava fer. Diuen que quan ell va morir, Germaine el planyia per tot el que l'havia fet patir. Picasso no ho va entendre mai. El va decebre que un esperit lliure com ell, una dona amb la qual se n'anava al circ a buscar rotllos esporàdics, fes aquest pas.

I es distancien?

Picasso agafa molt aviat el camí de la glòria. Canvia de barri, canvia de parella i trenca amb els Pichot. Quan abandona Fernande –recordem: era molt amiga de Germaine– per Eva Gouel, es barallen. Picasso ja és a l'òrbita de la fama i els Pichot segueixen i segui-

Tot Casagemas

La biografia de Germaine Gargallo s'acoblarà amb l'exposició de Carles Casagemas que inaugurarà dijous que ve el MNAC: *L'artista sota el mite*. És un projecte molt esperat pels nombrosos seguidors que té aquest artista maleït, que des de sempre els experts han subordinat injustament a Picasso. Va morir amb només 21 anys però va deixar una petja inesborrable en l'art català. El comisari de la mostra, Eduard Vallès, un dels grans coneixedors de l'obra del geni malagueny, ha culminat una recerca difícilíssima per reunir un nombre important d'obres seves, la gran majoria de les quals inèdites o vistes en comptades ocasions. Germaine, la seva musa, és omnipresent en les seves teles i en els seus papers. Recentment, la historiadora de l'art Dolors R. Roig ha ultimat la seva tesi doctoral sobre Casagemas, un estudi que aprofundeix com mai en el seu talent creatiu. Quasi oblidat durant més de 100 anys, Casagemas rep ara tota l'atenció que necessitava.

d'una Germaine que no té res a veure amb aquella dona que feia que tots els homes es gressin quan passava pel carrer. És la veu d'una dona malalta que necessita empar. I que, quan el rep, ho agraeix. “Gràcies, pels bells temps. Que feliços que vam ser...”, li diu a Picasso. Totes tenen el mateix to. El de l'agraïment per haver rebut uns dibuixos, un sobre de diners... No és només caritat a distància: Picasso també la visita i la porta a sopar. L'última carta és de poques setmanes abans de morir, i en aquesta li escriu: “Que estrany, en Sabartés [el secretari personal de Picasso] encara no ha vingut.”

Hi ha connexions entre Germaine i l'altra figura impenetrable que ha escodriyat en un llibre, Lídia de Cadaqués?

La Lídia era una delirant. I el deliri es construeix en el llenguatge. Jo sóc Napoleó. Jo sóc Teresa la Ben Plantada. “No és que me'n digui, és que ho sóc”, deia. És brutal. De la Lídia hi ha un munt de cartes! Ara he hagut d'explicar una operació contrària. En Germaine no hi ha jo, no hi ha discurs. Hi ha un joc d'efectes d'un cos sobre la mirada dels altres. Em faig, perquè l'altre em mira. I això també és molt potent. *